

Володимир Шинкарук

АЗ – БУКИ

*Літературно-мистецькі
студії*

Житомир
Полісся
2015

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)
Ш 62

*Надруковано за ухвалою
Вченої ради Житомирського державного університету ім. І. Франка
(протокол № 5 від 26.12.2014)*

Рецензенти:

Петро Васильович Білоус,
доктор філологічних наук, професор.
Володимир Олегович Єршов,
доктор філологічних наук, професор.
Віктор Михайлович Мойсієнко,
доктор філологічних наук, професор.

Ш 62 Шинкарук В. Ф. Аз-Буки. Літературно-мистецькі студії. –
Житомир : Полісся, 2015. – 278 с. – Серія «Бібліотека
кафедри теорії та історії світової літератури НН ІФЖ
Житомирського державного університету імені І. Франка»

ISBN 978-966-655-700-4

Книгу професора кафедри теорії та історії світової літератури Житомирського державного університету ім. І. Франка В. Ф. Шинкарука «Аз-Буки» складають вибрані наукові та публіцистичні статті і нариси з історії давньої і сучасної літератури, вітчизняного мистецтва, літературного краєзнавства. Збірка відображає весь спектр науко-пізнавальних інтересів відомого українського науковця

УДК 82(091):908
ББК 83.3(4Укр-4Жит)

ISBN 978-966-655-700-4

© В. Шинкарук, 2015.

АЗ – БУКИ

Літературно-мистецькі студії

ПОЧАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Давньоукраїнське літописання	9
«Слово о полку Ігоревім»	27
Феофан Прокопович і його трагікомедія «Володимир»	49
Тема історичного минулого народу в давній українській літературі та героїчний епос народів Європи	57

ФОЛЬКЛОР

Маруся Чурай і пісенна традиція Житомирщини	81
---	----

ЛІТЕРАТУРА XX СТОЛІТТЯ

Житомирщина в житті та творчості М. Рильського	101
Василь Кравченко та житомирські прототипи Михайла Булгакова	130
Василь Земляк: Перші кроки на Житомирщині	135
Прожив з весною (Творчий портрет Михайла Клименка)..	140
Творчий ужинок поетів Житомирщини	144
Зустріч, яка не відбулася в Житомирі (Спогади про Роберта Рождественського)	154

РЕЦЕНЗІЇ, ВІДГУКИ, ПЕРЕДМОВИ

Яснозір'я таланту. Передмова до книги І. Сльоти «Золото зажив'я»	163
Автограф для вічності. Передмова до книги І. Сльоти «Автографи»	170
Відчуваючи музику слів. Передмова до книги І. Сльоти Переспіви	172
Юрій Камишний – художник, що переорює душу	180
Інше серцебиття. Відгук на книгу В. Горбунової «Мрія про маленьке життя»	183

Лазар. Друге пришествя або Ми так любили Житомир. Рецензія на книгу С. Лазо «Ми так любили „The Beatles”»	186
Одяг для думок. Передмова до книги Ірини Шинкарук «Сильніша – на одне життя»	190
Диво, знайдене на соціально-психологічному факультеті. Передмова до збірки «Диво, знайдене в собі»	193
Новий обрій Ірини Лубківської. Передмова до книги І. Лубківської «Жити і любити не уві сні»	195

ПОРТРЕТИ

Павло Карпович Сербін: Жив за високим покликанням ...	199
Зірка і смерть Леоніда Венгерова	214
Ніна Матвієнко. Голосом цієї жінки співає і плаче Україна	225
Свіча таланту Костянтина Яновського	232
Жива вода творчості: Ірина Шинкарук	235
Життя, освячене творчістю і любов'ю: Тетяна і Михайло Гузуни	241
Юрій Градовський. Талант, який не знає відпочинку.....	248
Творча характеристика Поліського ансамблю пісні і танцю «Льонок»	254
Анатолій Говораadlo – душа покладена на музику	261
Дві долі, міцно сплетені в одну: Людмила Вікторівна та Георгій Володимирович Майорови	267
Телевізійна зірка зійшла в Житомирі: Рабіга Аманжолова	270
Микола Кавецький: «Я прийшов із світанків»	273

ТВОРЧА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІСЬКОГО АНСАМБЛЮ ПІСНІ І ТАНЦЮ «ЛЬОНОК»

Подання на присвоєння почесного звання «Академічний»

Поліський ансамбль пісню і танцю «Льонок» під керівництвом народного артиста України Івана Сльоти – один із найвідоміших творчих колективів нашої держави, краса і гордість національного вокально-хореографічного мистецтва. Прагнення і вміння всіх без винятку учасників цього прославленого колективу узгоджувати свою творчість зі співочими традиціями українського народу, незгасиме бажання служити йому своїм мистецтвом створює «Льонку» добру славу, не дозволяє зупинитись на досягнутому, допомагає підкоряти все нові й нові мистецькі вершини.

Ансамбль є істинним носієм найкращих традицій колективного співу і народної хореографії, самобутньої фольклорної манери з її мелодійним різноголоссям, ритмічним багатством, унікальною танцювальною пластикою. Не випадково багато творів у виконанні «Льонка» стали класичними, увійшли до золотого фонду українського національного мистецтва як неперевершені художні зразки.

Колектив є високим еталоном в ставленні до музично-поетичного і хореографічного матеріалу, зберігає мовно-діалектні особливості і музично-танцювальну специфіку кожного твору, який входить до надзвичайно багатого репертуару ансамблю.

«Льонок» було засновано у 1958 році при Житомирській філармонії видатними діячами української культури та мистецтва. Біля витоків ансамблю, перш за все, стояли музикознавець і славетний поет-перекладач Борис Тен (Микола Хомичевський) та видатний діяч української хорової культури, нині народний артист України, академік, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, Герой України, художній керівник Національного академічного народного хору імені Григорія Верьовки Анатолій Авдієвський.

Починав колектив працювати в такій мистецькій формі як народний хор. І вже перші виступи «Льонка» на сцені викликали неабиякий інтерес у глядачів. За короткий строк хор завоював популярність не лише в Україні, а й далеко за її межами. Такі пісні, як «Цвіте терен», «По садочку ходжу», «На поточку прала», «Ой, дощ іде» та багато інших, завдяки таланту керівників і учасників «Льонка», були відроджені, знайшли нове яскраве сценічне втілення і, наче сині птахи щастя, знову полетіли до людських сердець. Тоді ж з'явилися перші графітові платівки, на яких були записані українські народні пісні у виконанні артистів «Льонка».

На жаль, нова політика керівників держави по відношенню до філармонійних колективів призвела до того, що на початку 60-х років минулого століття «Льонок» ледве не припинив своє існування. За браком коштів на його утримання, високопрофесійний народний хор перетворився на своєрідну концертну бригаду, в складі якої залишилось дванадцять жінок-вокалісток, баяніст-концертмейстер і артист розмовного жанру, який, за сумісництвом, вів концертну програму.

Новий етап у багатій творчі біографії ансамблю «Льонок» розпочався в 1970 році, після приїзду в Житомир випускника Одеської консерваторії Івана Сльоти. Молодому талановитому хормейстеру і композитору, по суті, довелося створювати абсолютно новий колектив.

Іван Сльота вирішив величезну кількість фінансово-організаційних проблем, сформував репертуар, укомплектував склад ансамблю переважно з непрофесійних співаків-«самородків», поставив і усталив голосові строї вокалістів, розробив оптимальний режим репетицій і концертних виступів та гастролей – і вивів «Льонок» у ранг Поліського ансамблю пісні і танцю.

Цей колектив до сьогоднішнього дня визначає високий рівень української музично-хореографічної культури. «Льонок» продовжує вражати своєю творчою самотністю, оригінальним звучанням, автентичними костюмами, цікавими типажами артистів. Музично-хореографічні композиції у виконанні учасників ансамблю, такі як «Моє Полісся голубе», «Розійдися, туманочку», «Там, де ми ходили» і, звичайно, «А льон цвіте» одразу стали народними. Ансамбль виступив в усіх республіках Радянського Союзу, представляв Україну на Днях української культури в Німеччині, Болгарії, Франції.

Як керівник ансамблю Іван Сльота не замкнувся в своїй діяльності на фольклорних та етнографічних традиціях лише Житомирщини. Всю творчу роботу в колективі спрямовано так, щоб охопити музичним і хореографічним пошуком весь регіон українського Полісся, включаючи Рівненську, Чернігівську, значні частини Волинської, Сумської та Київської областей. Таким чином, відповідаючи статусу «Поліського», ансамбль «Льонок» прагне і з великим успіхом представляє Україні й світові кращі зразки народнопісенної та хореографічного спадщини всього Полісся.

У колективі викристалізовувалась своєрідна манера виконання і специфіка утворення звукової палітри, характерні для Поліського регіону. Концертні програми ансамблю, скомпоновані і зрежисовані з особливою майстерністю, ґрунтуються на неповторному мелосі Поліського краю, який населяють не лише українці, а й росіяни, білоруси, поляки, чехи, євреї та інші.

За роки існування в ансамблі створено більше двох десятків оригінальних художніх програм, з яким змогли познайомитись сотні тисяч глядачів. У мистецькому сезоні 2011 – 2012 років ансамбль «Льонок» підготував нову творчу програму під назвою «Любов на всі літа», яка, без сумніву, стала новим важливим етапом у творчому розвитку колективу, залишила слід в історії української хорової музики та хореографії.

Як відзначає вітчизняна і зарубіжна музична критика, ансамбль має своє неповторне обличчя, оригінальну виконавчу манеру. В театральні-ігрових композиціях колективу вдало поєднується звучання як сучасних, так і прадавніх музичних інструментів: бугая, козобаса, кози, двуденцівки, окарини, сурми, флейти, кобзи, скрипки, шумових та ударних інструментів. Іноді учасники ансамблю, для створення автентичного звучання, використовують побутові предмети: косу, пічну заслінку, пральну дошку та інші.

У 1972 році звукозаписуюча фірма «Мелодія» випустила першу вінілову платівку ансамблю під назвою «Поліський ансамбль пісні і танцю «Льонок». Платівка, на якій записані кращі композиції колективу, вийшла багатотисячним тиражем і розійшлася в найкоротші строки. Наступна платівка із записами «Льонка» вийшла в 1980 році, а ще одна «Пісні з Полісся. Співає «Льонок» – у 1982 році.

На початку 90-років минулого століття в Канаді вийшло 2 аудіо-альбоми ансамблю та компакт-диск «Співає „Льонок”».

У цей час завершена робота над підготовкою нового компакт-диску ансамблю, куди ввійдуть кращі композиції останніх років.

Виступи ансамблю завжди висвітлювались у засобах масової інформації, програми за участю артистів ансамблю не раз транслювало Житомирське обласне телебачення і радіо, Перший канал українського телебачення, усі канали Національного радіо та багато fm-станцій. «Льонку» присвячено безліч публікацій в українських і закордонних часописах. Символічну назву має стаття в «Робочій газеті» від 20 травня 2008 року – «Зберегли те, що інші давно втратили». Дійсно, ансамбль зумів не тільки зберегти, а й примножити власний творчий потенціал, знайти нові цікаві принципи і прийоми, які урізноманітнили і прикрасили художнє дійство. Ось чому так гаряче вітають глядачі вокально-хореографічні композиції «Ойра», «Ой, калина-калина», в яких відтворені яскраві народні мотиви і обряди.

Напружена творча робота, яка постійно ведеться в колективі, сприяла створенню надзвичайно широкого, різноманітного і самобутнього репертуару. Обрядові, календарні, історичні, побутові, ліричні, жартівливі та сучасні українські народні й оригінальні авторські пісні натхненно і правдиво відображають не лише історію та сьогодення Поліського краю, а й всієї України.

Хореографічний репертуар колективу складають танцювальні композиції поліського регіону України, а також оригінальні танці, поставлені спеціально для ансамблю українськими балетмейстерами – Володимиром Світельським, народним артистом України Рафаїлом Малиновським, народним артистом України Михайлом Гузуном та іншими.

Вокальний репертуар «Льонка» складається з українських народних пісень, творів українських композиторів, української пісенної класики, а також творів місцевих авторів. Значне місце в репертуарі ансамблю займають пісні його керівника Івана Сльоти.

Ім'я Івана Сльоти золотими літерами вписано в історію України. Його музичні і поетичні твори давно стали класикою, а життєвий і творчий шлях – яскравим прикладом для наслідування, свідченням високої любові до рідної землі, до людей, до мистецтва. Такі пісні, як «А льон цвіте», «Ти мене

замани», «Не згорає зоря», «Хліборобська-величальна», «Чайка степова», «Купавушка» та багато інших залишаються в активному репертуарі багатьох художніх колективів і солістів України.

Народився Іван Михайлович Сльота в селі Яснозір'я на Черкащині 3 грудня 1937 року. Після закінчення семи класів працював у Черкасах на машинобудівному заводі, потім зафрахтувався «сучкорубом» на лісозаготівлю в Архангельську область. У 1956 році повернувся в Яснозір'я. На зароблені гроші купив баян, працював керівником хору в сусідньому селі Кумейки. Служив у війську. Після служби поступив до Одеського музичного училища, затим продовжив навчання в Одеській державній консерваторії ім. А.Нежданової. У 1970 році, за направлення Міністерства культури УРСР, молодий композитор і диригент приїхав працювати хормейстером у Житомирську філармонію.

З «Льонком» нерозривно пов'язані найбільші творчі успіхи відомого сьогодні українського композитора і поета, хормейстера, диригента, музичного педагога. Іван Сльота – народний артист України (1978), кавалер ордена «За заслуги» II-го ступеня (2008), професор Житомирського державного університету ім. І.Франка. Член Національної спілки композиторів та Національної спілки письменників України. Почесний громадянин міста Житомира. За роки натхненної творчої праці митцем написано сотні пісень та віршів. Він – автор збірок пісень та поезій «А льон цвіте» (1980), «Нові пісні» (1983), «Пісня моєї землі» (1987) «...З твого серця» (1997), «Пісня моїх пісень» (1999), «На перехресті» (2001), «На синій хвилі» (2001), «Хліб на рушнику» (2003), «До вічної в світі краси» (2003), «Очима чуткої душі» (2004), «Золото зажнив'я» (2004), «Автографи» (2005), «Нескінченна музика життя» (Вибрані твори в 3-х т., 2007), «Переспіви» (2011).

Музика і поезія для Івана Сльоти були і залишаються священнодійством, можливістю досягнути красу і безмежність світу, пізнати людей і зрозуміти себе. А ще музика й поезія і пісня для нього – стиль і спосіб життя. Це розуміють усі, хто хоча б один раз бачив маестро на концерті чи в репетиційній залі.

З роками змінюється тематичний діапазон творів Івана Сльоти, але незмінною залишається його простота і щирість у спілкуванні зі своїми слухачами і читачами. Йому не властивий епатаж, конфліктність – навпаки: автора вирізняє вишуканий

поетичний смак, по-особливому загострене почуття гармонії, висока творча відповідальність і професіоналізм. Все це він з відкритою і щирою душею передає учасникам ансамблю «Льонок», які бачать у своєму керівникові не лише геніального митця, а й творчого лідера, талановитого педагога і мудрого наставника.

Впродовж всіх років існування «Льонок» веде активну концертно-гастрольну діяльність. Високому мистецтву українських артистів не раз захоплено і вдячно аплодували жителі далекого і близького зарубіжжя. Важко знайти в Житомирській області село, в якому в б не виступили учасники прославленого колективу. Немає такого регіону, чи місцевості в Україні, де зі своїми концертами не побували льонківці. Лише за минулий рік ансамбль виступив у Волинській, Рівненській, Вінницькій, Черкаській областях. Усього в 2010 році «Льонок» дав 88 сольних концертів. У 2011 році кількість сольних концертів ансамблю збільшилася.

Своєю натхненною творчою працею, високою виконавською майстерністю ансамбль робить свій важливий внесок в розбудову українського національного мистецтва, утверджує високий авторитет і позитивний імідж держави. Колектив не раз перемагав на престижних музичних конкурсах і фестивалях, не раз демонстрував красу і велич українського мистецтва за кордоном.

Лише за часи незалежності України ансамбль «Льонок» став лауреатом Міжнародних фольклорних фестивалів у Литві (Вільнюс, 1993), Румунії (Бухарест, 1994), Польщі (Краків, 1995), Пряшів (Словаччина, 1997) та інших.

У 1998 році колектив звітував перед своїми численними шанувальниками сольним концертом на головній сцені держави – в Національному Палаці «Україна».

У 2004 та у 2008 році балет ансамблю «Льонок» став лауреатом Всеукраїнського хореографічного конкурсу імені Павла Вірського.

Особливо зростає значимість творчості ансамблю в зв'язку необхідністю збереження багатого музично-культурного надбання населення північно-західного Полісся, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС і побутова інфраструктура якого активно змінюється через переселення жителів регіону на інші території.

З перших днів аварії на Чорнобильській АЕС артисти ансамблю «Льонок» своїм талантом активно допомагали усім,

хто ліквідував наслідки трагедії, долати труднощі, піднімали настрій, надихали на самовіддану працю. Серед потерпілого населення чорнобильської зони артисти ансамблю виступають не менше, аніж десять разів на рік.

За останній період в Овруцькому, Народицькому, Лугинському, Коростенському районах Житомирської області, що найбільше потерпіли від аварії, колектив дав майже 200 сольних концертів.

Поліський ансамбль пісні і танцю «Льонок» став високою школою творчості для багатьох виконавців, він виховав для України і світу видатних митців, які стали гордістю національного мистецтва. У «Льонку» здавала свій перший творчий іспит майбутня народна артистка, Герой України Ніна Матвієнко; з Поліським ансамблем пісні і танцю тісно пов'язана доля народної артистки України, Героя України Раїси Кириченко, народної артистки України Антоніни Червінської, народного артиста України Рафаїла Малиновського, народної артистки України Ольги Павловської, народного артиста України Анатолія Пашкевича – автора безсмертної пісні «Степом, степом». Тут розцвів талант заслужених артистів України Геннадія Познякава, Раїси Добролежі, Віктора Гуменюка, Ольги Кутнякової, Олени Кулик; заслужених діячів мистецтва України Федора Поляніна, Олександра Вацика, Мирона Грицевича, Олександра Крутоуса та багатьох інших.

Сьогодні у складі ансамблю «Льонок» 79 високопрофесійних артистів. Ансамбль поєднує хорову групу і талановитих солістів – Миколу Талька, Анатолія Черепанського, Бориса Тимошука, Галину Фесенко, заслужених артисток України Ніну Жукову та Валентину Барташ; балет, яким керує талановитий балетмейстер Володимир Світельський; оркестр, керівник якого – заслужений артист України Василь Рутецький.

Зберігати відтворювати і примножувати багатовікову культуру Полісся і всієї України, яскраво доносити її до людства в найвищому художньо-естетичному втіленні – основне завдання всіх без винятку учасників ансамблю «Льонок». І це завдання ансамбль успішно виконує, по праву вважаючись одним із провідних мистецьких колективів нашої держави.

